

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ Ο ΤΙΜΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ 1928 ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1931

Ύπό

ΑΘΑΝ. Ν. ΠΕΤΣΑΛΗ

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς σταθεροποιήσεως τοῦ Μαΐου 1928 ἡ κυκλοφορία τραπεζογραμμάτων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀνῆρχετο εἰς 4.863.300.000 δραχμῶν. Εὐθὺς μετὰ τὴν σταθεροποίησιν ἡ κυκλοφορία ηὔξήθη εἰς 5.249.800.000 δραχμῶν (31 Μαΐου 1928) τὸν δὲ Νοέμβριον 1928 ἐσημείωσε τὸ μέγιστον αὐτῆς, ἦτοι 5.759.000.000 δραχμῶν, διατηρήσασα ἄλλωστε, καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐκεῖνο, μέσον ἐτήσιον ὄρον 5.445.100.000 δραχμῶν.

Ἡ αὔξησις αὐτῆ τῆς κυκλοφορίας ὠφείλετο ἀφ' ἑνὸς εἰς τὰ δημιουργηθέντα τότε διαθέσιμα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ὠθησιν ἣν ἔδωσεν εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἡ συντελεσθεῖσα σταθεροποιήσις καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἀξία τῆς δραχμῆς παρέμεινε καθ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα κατωτέρα τῆς ἐσωτερικῆς τῆς ἀγοραστικῆς ἀξίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1929 ἡ κυκλοφορία διετήρησε σχετικὴν σταθερότητα, σημειώσασα μέσον ἐτήσιον ὄρον 5.388.000.000 δραχμῶν, ἦτοι κατὰ 57.100.000 δραχμῶν κατώτερον τοῦ ἔτους 1928, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ εὐθὺς ἐπομένου ἔτους 1930, ὁ ὄγκος τῆς κυκλοφορίας ἤρχισε νὰ ἐλαττωῦται περιορισθεὶς εἰς 4.895.100.000 δραχμῶν κατὰ μέσον ἐτήσιον ὄρον, ἦτοι κατὰ 492.9 ἑκατομμύρια. Ἡ μείωσις αὕτη δέον ν' ἀποδοθῆ μεταξὺ ἄλλων λόγων καὶ εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Δημοσίου ἀνάληψιν τῆς ἐκδόσεως κερματικῶν νομισμάτων 180 ἑκατομμυρίων δραχμῶν καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ κατὰ Ἰανουάριον 1929 συσταθέντος Γραφείου Συμψηφισμοῦ, τὸ ὁποῖον μοιραίως περιώρισε κάπως τὴν κυκλοφορίαν αὐτουσίων μέσων πληρωμῆς. Τὸ 1931 ὅμως ἡ κυκλοφορία κατῆλθεν εἰς ἔτι χαμηλότερα ἐπίπεδα. Κατὰ τὸ μέχρι τοῦ Αὐγούστου 1931 ὀκτάμηνον διάστημα ὁ μέσος ὄρος τῆς κυκλοφορίας ἦτο 4.339.900.000 δραχμῶν τὴν δὲ 23ην Σεπτεμβρίου 1931, ἡμέραν τῆς ἄρσεως τῆς χρυσοῦς βάσεως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἡ κυκλοφορία τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐσημείωνε 4.271.300.000 δραχμῶν, ἦτοι εἶχεν ἐλαττωθῆ ἀπὸ τῆς 31 Δεκεμβρίου 1930 κατὰ 531.600.000 δραχμῶν.

Ἔχομεν δηλαδὴ τὴν ἀκόλουθον μείωσιν τῆς κυκλοφορίας ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1928 μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1931:

1928 (8 μῆνες)	1929	1930	1931 (8 μῆνες)
4.445.100.000	5.388.000.000	4.895.100.000	4.339.900.000
	57.100.000	492.900.000	555.200.000
		57.100.000	550.000.000
		550.000.000	1.105.200.000

Ὅθεν ἡ κυκλοφορία περιορίσθη ἐντὸς τῶν 40 αὐτῶν μηνῶν κατὰ 1.105.200.000 δραχμῶν. Ὁ σημαντικὸς οὗτος περιορισμὸς τῆς κυκλοφορίας ἀντιστοιχεῖ ἐν τινι μέτρῳ εἰς τὴν μείωσιν τοῦ καλύμματος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος τὸ ὁποῖον ἐσημείωσε κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τὴν ἀκόλουθον πτώσιν :

Μάιος 1928	Δ)βριος 1928	1929	1930	Αὔγουστ. 1931
3.964.0	4.240.6	3.115.9	3.011.4	2.341.4

Ἦτοι τὸ κάλυμμα ηὔξήθη μὲν κατὰ τὸ 1928 κατὰ 276.6 ἑκατ. δρχ. ἔναντι αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας κατὰ 439.7 ἑκατ. δραχμῶν, ἔκτοτε ὅμως ἐμειώνητο συνεχῶς, παραλλήλως πρὸς τὴν κατ'ἔτος μείωσιν τῆς κυκλοφορίας, ὡς κάτωθι:

	Κάλυμμα	Κυκλοφορία
1928—1929	1.124.7	496.8
1929	104.5	390.4
1930—1931 (8 μ.)	650.1	649.8
	1.899.2	1.537.0

Ἡ μείωσις τοῦ καλύμματος καὶ ἡ παράλληλος μείωσις τῆς κυκλοφορίας ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἀγοραστικὴ ἀξία τῆς δραχμῆς ὑπερέβη ἀπὸ τοῦ 1929, δηλαδὴ ἀφ' ἧς ἤρχισεν ἡ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πτώσιν τοῦ τιμαριθμοῦ, τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοραστικὴν τῆς ἀξίαν καὶ προεκλήθη ὡς ἐκ τούτου σημαντικὴ ἐξαγωγή συναλλάγματος. Ἡ μείωσις ὅμως τῆς πραγματικῆς κυκλοφορίας δέον ἀκόμη νὰ ἀποδοθῇ καὶ εἰς τὴν γενικὴν οἰκονομικὴν καχεξίαν, τῆς ὁποίας μία τῶν συνεπειῶν ἦτο καὶ ἡ ἐλάττωσις τῶν πιστώσεων καὶ τῶν προεξοφλήσεων καὶ ὁ περιορισμὸς ἐν γένει τῶν εἰς μέσα πληρωμῆς ἀναγκῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1931 ἡ ἐξέλιξις τῆς κυκλοφορίας ἠκολούθησε τὰς ἐπομένους διακυμάνσεις:

Σεπτέμβριος	1931	4.422.000.000.—
Ὀκτώβριος	»	4.296.600.000.—
Νοέμβριος	»	3.986.700.000.—
Δεκέμβριος	»	4.003.000.000.—

Ἰανουάριος	1932	3.796.800.000.—
Φεβρουάριος	»	3.739.100.000.—
Μάρτιος	»	3.908.900.000.—
Ἀπρίλιος	»	4.210.400.000.—
Μάιος	»	4.059.500.000.—

Παρατηροῦμεν δηλαδὴ ὅτι μετὰ τὴν κατὰ τὸ τέλος Σ)βρίου αὐξήσιν τῆς κυκλοφορίας, τὴν ὁποίαν ἐπέτρεψεν ἡ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἐνίσχυσις τοῦ καλύμματος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ δανείου 5 ἑκατ. δολλαρίων, ἡ μείωσις τῆς πραγματικῆς κυκλοφορίας ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1932. Τὸ μέγιστον τῆς ἐλαττώσεως ταύτης ἔφθασε τὴν 23ην Φεβρουαρίου 1932 σημειῶσαν 3.694.400.000 δραχμῶν, ἥτοι 727.600.000 δραχμῶν μείωσιν ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1931. Ἡ ἀκολουθηθεῖσα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ ἦτο κυρίως συνέπεια τῆς ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀκολουθηθείσης πολιτικῆς τῆς πάσῃ θυσίᾳ διατηρήσεως τῆς σταθεροποιήσεως τῆς δραχμῆς. Ὁ ἀντιπληθωρισμὸς ὅμως προεκάλεσεν ἐπὶ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα στενότητα κυκλοφοριακῶν μέσων, τοῦ ὁποίου ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐπίτασις τῆς ἐκ τῆς γενικῆς κρίσεως στενοχωρίας τοῦ ἐμπορίου.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐν τούτοις ἡ ἐγκατάλειψις τῆς σταθεροποιήσεως ἐφάνη ἀναπόφευκτος, ἡ πραγματικὴ κυκλοφορία ἤρχισε καὶ πάλιν ἀκολουθοῦσα τὴν ἀνιοῦσαν γραμμὴν ὡς κάτωθι:

15 Μαρτίου	1932	3.746.9
31 »	»	3.908.9
15 Ἀπριλίου	»	4.037.9
30 »	»	4.210.4
15 Μαΐου	»	4.093.1
31 »	»	4.059.5

Τὸ ἐπίπεδον τῆς σημερινῆς κυκλοφορίας φαίνεται ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς εἰς μέσα πληρωμῆς ἀνάγκας τῆς ἐθν. οἰκονομίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον αἱ χορηγήσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ηὔξήθησαν ὡς ἀκολουθῶς:

		Προεξοφλήσεις	Πιστώσεις
15 Σεπτεμβρίου	1931	152.9	233.3
31 Δεκεμβρίου	»	152.7	380.1
31 Ἰανουαρίου	1932	145.1	685.3
29 Φεβρουαρίου	»	144.5	680.7
31 Μαρτίου	»	313.0	902.0
30 Ἀπριλίου	»	323.3	1.027.9
31 Μαΐου	»	325.8	1.071.0

Μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς χρυσῆς βάσεως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ὁ ἐπίσημος προεξοφλητικὸς τόκος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀνῆλθεν ἀπὸ 9ο)ο

εἰς 12ο)ο (26 Σ)βρίου 1931) τὴν ὕψωσιν δὲ ταύτην ἠκολούθησαν καὶ οἱ τόκοι τῶν λοιπῶν τραπεζῶν ὡς κάτωθι:

Προεξ. τόκος τῶν μεγάλων Τραπεζῶν ἀπὸ 7.1)2—8ο)ο εἰς 12ο)ο.

Προεξοφλητικὸς τόκος τῶν ξένων Τραπεζῶν ἀπὸ 7 1)2εἰς 10—12ο)ο.

Ὁ ἐπίσημος προεξοφλητικὸς τόκος ἠκολούθησεν ἔκτοτε τὰς ἐξῆς διακυμάνσεις:

11ο)ο ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου 1931
 12ο)ο » 12 Ἰανουαρίου 1932
 11ο)ο » 20 Φεβρουαρίου 1932

Παραθέτομεν ἐνταῦθα ἐνδεικτικῶς τὴν ἐξέλιξιν τῆς κυκλοφορίας κατὰ τὸ τελευταῖον ὀκτάμηνον διάστημα εἰς μερικὰς ἄλλας χώρας:

	Αὔγ. 1931	Σ)βρ. 1932	Δ. 1931	Φβρ. 1932	Ἄπρ. 1932
Ἑν. Πολιτεῖαι	1.963	2.098	2.624	2.651	2.563(Μάρτιος)
Γαλλία	78.635	78.173	85.725	83.188	82.774
Ἀγγλία	350.5	357.2	364.2	346.4	352.8
Γερμανία	4.384	4.609	4.776	4.268	4.128
Ἰταλία	14.645	14.481	14.295	13.938	13.872(Μάρτιος)
Ἑλλάς	4.153	4.422	4.003	3.739	4.210
Βουλγαρία	3.338	3.335	2.919	2.672	2.827
Ρουμανία	21.161	21.861	23.750	22.542	22.904
Σερβία	4.983	5.197	5.172	4.776	5.043

Δηλαδή εἰς ὅλα τὰ κράτη παρατηρήθη ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι περιορισμὸς τῆς κυκλοφορίας, ἀποδοτέος εἰς τὴν πτώσιν τῶν τιμῶν καὶ κυρίως εἰς τὴν λόγῳ τῆς κρίσεως γενικὴν περιστολὴν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Χαρακτηριστικὴν ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν μεταξύ τῶν κρατῶν ἡ Γαλλία, αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ρουμανία.

Ἐὰν ἤδη ἐξετάσωμεν τὸ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον ἀναλογοῦν κατὰ κάτοικον χαρτονόμισμα ἐν κυκλοφορίᾳ, εὐρίσκομεν ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπολογιζομένου διὰ τὸ 1931 πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀντιστοιχοῦν κατὰ τοὺς κάτωθι μῆνας τὰ ἐξῆς ποσὰ δραχμῶν:

Σ)βριος	1931	46 χρυσαῖ δρ. ἢ 691 σταθεροπ.	ἢ 42 τιμαριθμικαί
Δ)βριος	»	42 » » 626	» 38 »
Φεβρ.	1932	39 » » 585	» 36 »
Μάιος	»	43 » » 635	» 36 »

Ἐναντι τῶν ἀναλογιῶν τούτων εἶχομεν κατὰ τὰς κάτωθι παρελθούσας ἐποχὰς τὰς ἐξῆς ἀναλογίας:

1914 : 49 χρυσαῖ δραχμαί

1929 : 58 » » ἢ 868 σταθεροπ. ἢ 43 τιμαριθμικαί.

Παρατηρεῖται δηλαδή περιορισμὸς τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ εὐρίσκομένων μέσων πληρωμῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1929 ὀφειλόμενος εἰς τὴν ἐν τῷ μεταξύ σημειωθεῖσαν σημαντικὴν πτώσιν τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν, εἰς τὴν γενίκευσιν τῆς χρήσεως ἄλλων μέ-

σων πληρωμῆς, ὅπως τὸ Γραφεῖον Συμψηφισμοῦ, εἰς τὴν λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως συστολὴν τῶν συναλλαγῶν καὶ τελευταῖον εἰς τὴν παρατεινομένην διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Χρηματιστηρίου Ἰθηνῶν καὶ τῆς ἀγοραπωλησίας συναλλάγματος. Σημειωτέον ὅτι ὁ περιορισμὸς τῶν κυκλοφορούντων μέσων πληρωμῆς εἶναι μεγαλύτερος ὑπολογιζόμενος εἰς τιμαριθμικὰς δραχμάς, παρὰ εἰς χρυσᾶς δραχμάς τῆς παλαιᾶς Λατινικῆς Ἐνώσεως.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἄς παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ τιμαριθμοῦ τῆς ζωῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τῆς Γενικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας:

1928	=	1868
1929	=	1932
1930	=	1682
1931	=	1670

Εἰδικώτερον ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1931 ὁ τιμάρθμος ἀκριβείας τῆς ζωῆς ἦτο ὁ ἀκόλουθος:

Σεπτέμβριος	1931	1632,5
Ὀκτώβριος	»	1640,8
Νοέμβριος	»	1646,5
Δεκέμβριος	»	1645,9
Ἰανουάριος	1932	1642,6
Φεβρουάριος	»	1630,8
Μάρτιος	»	1656,7
Ἀπρίλιος	»	1697,2
Μάιος	»	1756,9

Ἐνῶ δηλαδὴ ὁ τιμάρθμος ἀνῆλθε κατὰ τὸ μετὰ τὴν σταθεροποίησιν ἔτος, ἤρχισεν ἔκτοτε ν'ἀκολουθῆ τὴν κατιοῦσαν γραμμὴν λόγῳ τῆς παγκοσμίως πλέον ἐπεκταθείσης πτώσεως τῶν τιμῶν ἀπὸ 30—50ο)ο καὶ τῆς γενικευθείσης οἰκονομικῆς κρίσεως, εἰδικώτερον δὲ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ λόγῳ τοῦ σημαντικοῦ περιορισμοῦ τῆς κυκλοφορίας. Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου ἐν τούτοις τοῦ 1932 ὁ τιμάρθμος ἤρχισε πάλιν κανονικῶς ἀνερχόμενος ἔνεκα τῆς κατὰ 50ο)ο μειώσεως τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς καὶ τῆς ἐν τῷ μεταξύ αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας. Ἦδη ὁ τιμάρθμος τῆς ἀκριβείας τῆς ζωῆς θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἀνέρχεται φυσιολογικῶς εἰς ἐπίπεδα ἀνώτερα, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα ἀπὸ τοῦδε νὰ ὑπολογίσωμεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀκριβῶς, ἐπὶ τῇ βάσει ἀφ'ἐνὸς τῆς ἰσοτιμίας τῆς δραχμῆς πρὸς τὴν παλαιὰν χρυσὴν δραχμὴν (ἦτοι τὸ ἔλβ.φράγκον τιμώμενον 28.90 σημερινὰς δραχμάς) καὶ ἀφ'ἐτέρου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διεθνοῦς τιμαριθμοῦ (λαμβανομένου ὡς τοιοῦτου τοῦ τιμαριθμοῦ τῆς ἀκριβείας τῆς ζωῆς εἰς τὰς Ἰνωμένας Πολιτείας, ἦτοι 94,6) ὁπότε πρέπει νὰ ἔχωμεν τιμάρθμον ἐν Ἑλλάδι 2730 περίπου. Ὡς γνωστὸν ὁμως ἡ προσαρμογὴ εἶναι βραδεῖα.